IV/4. A reformkor fő kérdései: jobbágykérdés, magyar nyelv, polgári alkotmányosság

Bevezetés

A **reformkor Magyarországon 1825/1830 és 1848 között** tartott. A korszak kezdetét két időponthoz is köthetjük.

1825-ben összeült az országgyűlés, amelyen **Széchenyi István** felajánlotta egyévi jövedelmét egy magyar tudományos társaság létrehozására. Ezt tekintjük a reformkor **politikai kezdetének**.

1830-ban jelent meg Széchenyi **Hitel** című műve, amelyben a magyar gazdaság és társadalom modernizációjának szükségességét fogalmazta meg. Ez a reformkor **programadó kezdetének** tekinthető.

A reformkor végét az **1848-as forradalom és az áprilisi törvények** jelentik.

A korszak legfontosabb célja Magyarország **gazdasági, társadalmi és politikai modernizációja**, vagyis a feudális rendszer átalakítása és a polgári átalakulás megvalósítása volt.

A korszak jelszava: *„Haza és haladás.”*

A reformkor legfontosabb kérdései:

- a **jobbágykérdés**,
- a **magyar nyelv ügye**,
- a **polgári alkotmányosság**.

A reformmozgalom fontos alakjai voltak **Széchenyi István, Wesselényi Miklós és Kossuth Lajos**, akik egyaránt változásokat akartak, de a reformok módjáról és üteméről eltérően gondolkodtak.

1. A jobbágykérdés

A reformkor egyik legfontosabb problémája a **jobbágyrendszer** volt.

A jobbágyok a földesúr birtokán éltek és gazdálkodtak, miközben különböző szolgáltatásokat kellett teljesíteniük. Ilyen volt a **robot**, valamint a termény- és pénzszolgáltatás.

A feudális rendszer akadályozta a gazdasági fejlődést is. A reformerek felismerték, hogy modern gazdaságot és polgári társadalmat nem lehet a jobbágyi terhek fenntartásával létrehozni.

Széchenyi István

A reformkor egyik legfontosabb alakja **Széchenyi István** volt.

1830-ban jelent meg Széchenyi **Hitel** című műve, amelyben a magyar gazdaság fejlődésének akadályait mutatta be. Úgy látta, hogy a feudális rendszer több eleme is akadályozza a gazdasági fejlődést. Ezért sürgette többek között az **ősiség eltörlését**, amely korlátozta a nemesi birtokok szabad forgalmát és megnehezítette a hitelfelvételt.

A jobbágykérdésben támogatta a **robot eltörlését** és az **önkéntes örökváltságot**. Az örökváltság azt jelentette, hogy a jobbágy pénzzel megválthatta volna földesúri terheit és szolgáltatásait.

Széchenyi azonban **fokozatos, óvatos reformokat** akart. Úgy gondolta, hogy a változásokat a nemesség támogatásával és az udvarral való együttműködéssel kell megvalósítani.

Wesselényi Miklós

Wesselényi Miklós Széchenyinél **radikálisabb reformokat** támogatott.

Az 1831-es **kolerajárványt követő jobbágyfelkelések** is megmutatták, hogy a jobbágykérdés megoldása sürgető. Wesselényi 1831-ben megjelent **Balítéletekről** című művében az **örökváltság, a törvény előtti egyenlőség és a köztehervíselés** mellett foglalt állást.

Wesselényi felismerte, hogy a jobbágyságot be kell vonni a nemzet politikai közösségébe. A reformokat ezért nemcsak gazdasági, hanem társadalmi és politikai kérdésnek is tekintette.

Kossuth Lajos

Kossuth Lajos még szélesebb körű társadalmi és politikai átalakulást akart.

Programjának egyik fontos eleme az **érdekegyesítés** volt. Ez azt jelentette, hogy a nemesség és a jobbágyság érdekeit össze kell kapcsolni, és közös nemzeti közösséget kell létrehozni.

Kossuth a **kötelező örökváltságot** támogatta. Véleménye szerint a jobbágyok többsége nem tudná saját maga megfizetni a megváltást, ezért az államnak kellene biztosítania a jobbágyfelszabadítást.

Az örökváltság kérdésének alakulása

Az **1832–36-os országgyűlésen** az önkéntes örökváltság kérdését még nem fogadták el.

Az **1839–40-es országgyűlésen** elfogadták az önkéntes örökváltságot. Ez azonban csak korlátozott eredményt jelentett, mert a jobbágyok többsége nem rendelkezett elegendő pénzzel ahhoz, hogy megváltsa magát, ráadásul a földesúr beleegyezésére is szükség volt. Így csak **a jobbágyok kisebb része** tudott élni ezzel a lehetőséggel.

A feudális rendszer felszámolása végül **1848-ban** valósult meg, amikor az áprilisi törvények eltörölték a jobbágyi szolgáltatásokat.

2. A magyar nyelv kérdése

A reformkor másik fontos kérdése a **magyar nyelv hivatalossá tétele** volt.

A korszak elején Magyarország hivatalos nyelve a **latin** volt. A reformerek azonban úgy gondolták, hogy a magyar nemzet megerősödéséhez szükség van a magyar nyelv használatának kiterjesztésére.

A nyelvkérdés ezért szorosan összekapcsolódott a **nemzeti öntudat és a magyar kultúra fejlődésével**.

Az 1825–27-es országgyűlésen **Széchenyi István** egyévi jövedelmét ajánlotta fel egy magyar tudományos társaság létrehozására. Ennek eredményeként jött létre a **Magyar Tudós Társaság**, a későbbi Magyar Tudományos Akadémia.

Az **1832–36-os országgyűlésen** már jelentős előrelépés történt: a törvények nyelve a latin helyett a magyar lett.

A döntő eredményt az **1843–44-es országgyűlés** hozta meg, amikor a **magyar lett Magyarország hivatalos államnyelve**. Emellett nem nemesek is betölthettek közhivatalokat és birtokolhattak nemesi javakat.

A magyar nyelv ügye tehát egyszerre volt **nemzeti és politikai kérdés**.

3. A polgári alkotmányosság

A reformkor harmadik nagy kérdése a **polgári alkotmányosság megteremtése** volt.

A feudális Magyarországon a politikai jogok elsősorban a nemességet illették meg. A nemesség számos kiváltságot élvezett, például **adómentességet**, miközben a társadalom többsége, a jobbágyság viselte az ország terheinek jelentős részét.

A reformerek olyan polgári államot akartak létrehozni, amelyben érvényesül:

- a **törvény előtti egyenlőség**,
- a **közteherviselés**,
- a **népképviselet**,
- a **sajtószabadság**,
- valamint megszűnnek a feudális kiváltságok.

Közteherviselés

A **közteherviselés** azt jelentette, hogy minden társadalmi rétegnek hozzá kell járulnia az állam fenntartásához, tehát a nemességnek is adóznia kell.

Ez a nemesi adómentesség megszüntetését jelentette volna.

Törvény előtti egyenlőség

A reformerek célja az volt, hogy a törvény előtt ne számítson valakinek a születése vagy társadalmi helyzete.

Az 1832–36-os országgyűlésen fontos lépés volt, hogy **nem nemes személy is lehetett felperes**, ami a törvény előtti egyenlőség irányába mutatott.

Sajtószabadság

A korszakban még működött a **cenzúra**, amely korlátozta a politikai véleménynyilvánítást.

Kossuth fontos szerepet játszott a politikai nyilvánosság megteremtésében. Az **Országgyűlési Tudósítások**, majd 1841-től a **Pesti Hírlap** segítségével terjesztette reformgondolatait.

Programjában kiemelt helyen szerepelt a **sajtószabadság, a közteherviselés, a törvény előtti egyenlőség és az érdekegyesítés**.

Népképviselet

A reformerek egyre inkább azt akarták, hogy a politikai döntésekben ne csak a nemesség vehessen részt.

A **népképviselet** azt jelentette, hogy az országgyűlés képviselőit szélesebb társadalmi rétegek válasszák.

Az **1847-ben megalakult Ellenzéki Párt** programjában már szerepelt a **közteherviselés, a kötelező örökváltság, a sajtószabadság, a népképviselet és a törvény előtti egyenlőség**.

4. A reformkor eredménye: 1848

Az 1840-es évek végére egyre világosabbá vált, hogy a feudális rendszer részleges reformokkal már nem tartható fenn.

Az **1848. március 15-i forradalom** felgyorsította a változásokat. Az 1848-as **áprilisi törvények** megteremtették a polgári átalakulás jogi alapjait.

Legfontosabb eredményeik:

- **megszűnt a jobbágyrendszer**,
- eltörölték a **jobbágyi szolgáltatásokat**,
- megvalósult a **közteherviselés**,
- megszűntek a **nemesi kiváltságok**,
- megvalósult a **népképviseleti országgyűlés**,
- létrejött a **felelős magyar kormány**.

Ezzel Magyarország feudális társadalmi és politikai rendszerének alapjai megszűntek, és megkezdődött a **polgári Magyarország kiépítése**.

Összegzés

A reformkor legfontosabb célja Magyarország **polgári átalakulása és modernizációja** volt.

A **jobbágykérdésben** a feudális terhek megszüntetése és a jobbágyfelszabadítás volt a legfontosabb feladat. Széchenyi az önkéntes, Wesselényi és Kossuth a kötelező örökváltság felé mutató megoldást támogatta.

A **magyar nyelv ügyében** a latin helyett a magyar hivatalos használatának kiterjesztése és végül a magyar államnyelvvé tétele volt a cél. Ez az 1843–44-es országgyűlésen valósult meg.

A **polgári alkotmányosság** megteremtése során a köztherviselés, a törvény előtti egyenlőség, a népképviselet és a sajtószabadság került előtérbe.

A reformkor politikusai — **Széchenyi, Wesselényi és Kossuth** — különböző úton, eltérő ütemben, de ugyanabba az irányba akarták vezetni Magyarországot: **a feudális rendszer lebontása és a modern, polgári Magyarország megteremtése felé**.

Az általuk megfogalmazott reformok jelentős része végül **1848-ban, az áprilisi törvényekkel** valósult meg.

Évszámok

- **1825** – az országgyűlés összehívása, Széchenyi fellépése; a reformkor politikai kezdete
- **1830** – Széchenyi: *Hitel*; a reformkor programadó kezdete
- **1831** – kolerajárvány és parasztfelkelés; Wesselényi: *Balítéletekről*
- **1832–1836** – országgyűlés; reformtörekvések, a magyar nyelv térnyerése
- **1839–1840** – országgyűlés; az önkéntes örökváltság elfogadása
- **1841** – Kossuth a *Pesti Hírlap* szerkesztője
- **1843–1844** – országgyűlés; a magyar nyelv hivatalos államnyelvvé válik
- **1847** – Ellenzéki Párt megalakulása
- **1848. március 15.** – pesti forradalom
- **1848. április** – az áprilisi törvények szentesítése; a polgári átalakulás törvényi megvalósítása

Fogalmak

- **reformkor** – Magyarország modernizációját és polgári átalakulását célzó politikai-társadalmi mozgalom időszaka, 1825/1830–1848
- **jobbágy** – a feudális társadalom paraszti rétegének tagja, aki földesúri szolgáltatásokkal tartozott
- **robot** – a jobbágy ingyenes munkaszolgáltatása a földesúr számára
- **örökváltság** – a jobbágyi szolgáltatások és kötelezettségek pénzzel történő megváltása
- **önkéntes örökváltság** – a jobbágy és a földesúr megegyezésén alapuló örökváltság
- **kötelező örökváltság** – az örökváltság kikényszerítése állami úton, a földesúr beleegyezésétől függetlenül
- **ősiség** – a nemesi birtok elidegenítését korlátozó szabály

- **érdekegyesítés** – Kossuth elképzelése a nemesség és a jobbágyság érdekeinek összekapcsolásáról
- **közteherviselés** – minden társadalmi réteg, így a nemesség adózása is
- **törvény előtti egyenlőség** – a törvény mindenkit azonos jogokkal és kötelezettségekkel kezel
- **népképviselet** – a társadalom szélesebb rétegeit képviselő országgyűlés
- **sajtószabadság** – a sajtó cenzúrától való mentessége
- **cenzúra** – a sajtóban megjelenő tartalmak előzetes állami ellenőrzése
- **polgári alkotmányosság** – a polgári jogegyenlőségre, népképviseletre és törvények uralmára épülő politikai rendszer
- **nemesi kiváltságok** – a nemességet megillető különleges jogok, például az adómentesség
- **Ellenzéki Párt** – 1847-ben létrejött politikai párt, amely a reformok széles körű megvalósítását támogatta

Fontos személyek

- **Széchenyi István** – a reformkor egyik elindítója; fokozatos reformok, gazdasági modernizáció
- **Wesselényi Miklós** – radikálisabb reformer; a jobbágykérdés gyors rendezésének híve
- **Kossuth Lajos** – az ellenzéki reformmozgalom vezetője; érdekegyesítés, kötelező örökváltság, közteherviselés
- **Kölcsey Ferenc** – a reformellenzék politikusa, a magyar nyelv és nemzeti kultúra fontos képviselője
- **Deák Ferenc** – a reformellenzék meghatározó politikusa
- **Batthyány Lajos** – az Ellenzéki Párt vezető politikusa, 1848 első felelős magyar miniszterelnöke